

اولین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار

محل برگزاری دانشکده شهید مفتاح همدان

۳۰ آبان ۱۳۹۲

ارژمان محیط زیست گلستان

تحلیلی بر مبانی نظری نقش گردشگری روستایی در توسعه روستایی

سمیرا برات پور آزادخواه*، سیده نازنین حسینیان، سید علی محمودی

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

پست الکترونیک: Baratpoor_samira@yahoo.com

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران مشهد

پست الکترونیک: Hosseinian_nazanin@yahoo.com

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری.

دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

پست الکترونیک: Samgim_۶۸@yahoo.com

چکیده:

با گسترش روزافزون مهاجرت های روستایی، کاهش درآمد خانوارهای روستایی و افول کشاورزی، نیازی روز افزون به فعالیتی جایگزین و در عین حال مکمل برای کشاورزی، در نواحی روستایی احساس می شود تا در راستای توسعه پایدار روستایی، امکان بهره مندی روستاییان از معیشت پایدار که بهبود کیفیت زندگی و رضایت مندی روستاییان را به همراه دارد، فراهم شود. از سوی دیگر، برنامه ریزی توسعه روستایی نیازمند فرآیند ارزیابی و بازنگری در حوزه اندیشه انتقادی توسعه روستایی است تا امکان بهترین راهکارهای مداخله در نواحی روستایی، برای کارآمدی نتایج حاصل از روند برنامه ریزی توسعه فراهم شود.

امروزه توسعه گردشگری در بسیاری از کشورهای در حال توسعه به عنوان یک کاتالیزور موثر برای توسعه اقتصادی و اجتماعی روستاها محسوب می شود که موجب بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی روستاها خواهد شد. اما با توجه به نقش مهم این صنعت در توسعه مناطق روستایی همواره موانعی وجود دارد که مانع از توسعه این صنعت می شود.

گردشگری می تواند نقش مهمی در متنوع سازی اقتصاد روستایی داشته باشد و با گسترش آن در نواحی روستایی می توان به پایداری جمعیت و اقتصاد این نواحی کمک نموده و زمینه دست یابی به توسعه پایدار روستایی را فراهم نمود. گردشگری روستایی یکی از انواع گردشگری است که شکل پایدار آن در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و محیطی، بسترساز دست یابی به توسعه پایدار جوامع محلی می شود. از این رو، دست یابی به این مهم، نیازمند طراحی، تدوین و به کارگیری الگوی راهبردی، به همراه راهبردهای مناسب و ویژه این نواحی از سوی برنامه ریزان و مدیران گردشگری است.

گردشگری روستایی در دنیای امروز یکی از بخش های مهم فعالیت های اقتصادی محسوب می گردد. این فعالیت مهم اقتصادی از دیدگاه های مختلفی مورد توجه قرار گرفته است. بعضی آنرا به عنوان بخشی از بازار گردشگری می شناسند و عده ای نیز آن را برای توسعه روستایی قلمداد می کنند. سوال این است که گردشگری روستایی چه نقش و اثری در توسعه روستایی و توسعه روستایی پایدار دارد؟

اولین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار

محل برگزاری دانشکده شهید مفتاح همدان

۳۰ آبان ۱۳۹۲

روش پژوهش در این مقاله تحلیلی-توصیفی بوده و با استفاده از اطلاعات کتابخانه ای نسبت به جمع آوری اطلاعات اقدام شده است.

کلید واژه: گردشگری روستایی، اثرات گردشگری، موانع گردشگری، توسعه روستایی، توسعه گردشگری روستایی

مقدمه:

بسیاری از برنامه ریزان و سیاست گذاران توسعه از فعالیت گردشگری به عنوان یکی از ارکان اصلی توسعه پایدار یاد می کنند و در این راستا می کوشند، با شناسایی مزیت ها و محدودیت های روستایی و امکان سنجی فعالیت گردشگری در این گونه محیط ها و نیز برنامه ریزی اصولی و مناسب، نقش موثری در تنوع بخشی به اقتصاد روستایی و توسعه ملی بر عهده گیرند. گردشگری روستایی فعالیتی پیچیده است که با دیگر بخش های جامعه و اقتصاد ارتباط دارد، بدین سان آثار و پیامدهای مختلف گردشگری می باید در فرآیندهای برنامه ریزی به دقت مورد مطالعه قرار گیرد تا از عوامل منفی جلوگیری شود و تاثیرات مثبت عوامل اقتصادی، اجتماعی و محیطی مرتبط با آن افزایش یابد (قادری، ۱۳۸۲ : ۱۸).

گردشگری در قرن ۲۱ با توجه به گسترش زیرساخت های اقتصادی، بهداشتی، امنیتی و ارتباطی به یک واقعیت اجتناب ناپذیر بدل گشته است. گردشگری در واقع جریانی را شکل می دهد که مرزهای ملی و بین المللی را درنور دیده و رویکردی فراتر از دولت ملت یافته است (پاپلی یزدی و سقایی، ۱۳۸۵ : ۷).

گردشگری یکی از ابزارهای مهم توسعه در جهان شناخته شده است و در قرن گذشته پیش بینی می گردد که بزرگترین صنعت جهان در قرن ۲۱ میلادی باشد (Thabet, 2007 : 3). بطوری که بر اساس پیش بینی های انجام شده توسط سازمان جهانگردی در سال ۲۰۲۰ حدود یک میلیارد و پانصد و شصت میلیون نفر به گردشگری خواهند پرداخت و درآمدهای ناشی از گردشگری بین المللی در این سال به یک و نیم تریلیون دلار خواهد رسید (Unwto, 2007). گردشگری روستایی نیز بخشی از بازار گردشگری بوده و می توان آن را ابزار مهمی برای توسعه اقتصادی-اجتماعی و اکولوژیکی جوامع روستایی قلمداد کرد. (Szabo, 2005: 81).

از جمله اثرات مثبت اقتصادی آن می توان به ایجاد اشتغال و درآمد، کمک به فراهم شدن خدمات زیربنایی، تشویق و تحریک رشد سایر بخش ها و تنوع بخشی به فعالیت ها اقتصادی در محیط های کوچک به خصوص روستاها اشاره کرد (Dwyer, 2009: 11). در بعد اجتماعی نیز اعتقاد بر این است که ورود گردشگران به مناطق روستایی باعث ارتباطات مردمی بومی با این افراد شده و تاثیراتی قابل ملاحظه بر رشد و ارتقای فرهنگی و اجتماعی، بالا رفتن سطح سواد و افزایش میزان مشارکت ساکنان مناطق روستایی خواهد داشت (Slee, 1997:81).